DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 29 april 2004 *

I mål C-102/02,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Verwaltungsgericht Stuttgart (Tyskland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga ärendet mellan

Ingeborg Beuttenmüller

och

Land Baden-Württemberg,

angående tolkningen av rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (EGT, L 19, 1989 s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 192), och rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48 (EGT L 209, s. 25),

* Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av domarna P. Jann, tillförordnad ordförande på femte avdelningen, C.W.A. Timmermans, A. Rosas (referent), A. La Pergola och S. von Bahr,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Ingeborg Beuttenmüller, genom T. Weber, Rechtsanwalt,

— Land Baden-Württemberg, genom J. Daur, i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom M. Fruhmann, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom M. Patakia och H. Kreppel, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till referentens rapport

efter att den 16 september 2003 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande

följande

Dom

1 Verwaltungsgericht Stuttgart har, genom ansökan av den 5 mars 2002 som inkom till domstolens kansli den 20 mars samma år, med stöd av artikel 234 EG ställt sex frågor angående tolkningen av rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (EGT L 19, 1989, s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 192) och rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48 (EGT L 209, s. 25).

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Ingeborg Beuttenmüller, som är österrikisk medborgare, och delstaten Baden-Württemberg angående vägran av Oberschulamt Stuttgart (överordnad myndighet för grund- och gymnasieskolor i Stuttgart) att erkänna hennes i Österrike erhållna utbildningsbevis för grundskollärare som motsvarande den kvalifikation som gäller för yrket som grundskole- och gymnasieskollärare i nämnda delstat.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapsbestämmelserna

3 Enligt artikel 39.2 EG innebär den fria rörligheten för arbetstagare att all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet skall avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga anställningsvillkor.

Direktiv 89/48

4 Av tredje skälet i direktiv 89/48 framgår att syftet med detta är att en metod skall införas för erkännande av examensbevis, så att medborgare i Europa skall kunna utföra all den yrkesverksamhet som i en värdmedlemsstat är beroende av att en postgymnasial utbildning avslutats, förutsatt att de har ett sådant examensbevis som förberett dem för denna verksamhet och som tilldelats efter minst tre års avslutade studier och som utfärdats i en annan medlemsstat.

5 Femte skälet i nämnda direktiv har följande avfattning:

"Vad gäller de yrken för vilkas utövande gemenskapen inte har fastställt någon lägsta kvalifikationsnivå, förbehåller sig medlemsstaterna rätten att fastställa en sådan nivå i syfte att garantera kvaliteten på de tjänster som produceras inom deras territorier; de får emellertid inte utan att åsidosätta sina skyldigheter enligt artikel 5 i [EG-]fördraget kräva att en medborgare i en medlemsstat skall skaffa

sig dessa kvalifikationer, vilka de vanligtvis avgör enbart under hänvisning till examensbevis som utfärdats enligt deras eget lands utbildningssystem, när personen i fråga redan förvärvat alla eller en del av dessa kvalifikationer i en annan medlemsstat; som en följd därav krävs att alla värdmedlemsstater i vilka ett yrke är reglerat tar hänsyn till kvalifikationer som förvärvats i en annan medlemsstat och avgör om dessa kvalifikationer motsvarar de kvalifikationer som denna stat kräver."

6 I artikel 1 punkt a i samma direktiv föreskrivs följande:

"I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

a) Examensbevis: varje utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis, eller varje samling av sådana bevis eller annat bevismaterial

— som har utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat och som utformats i enlighet med statens lagar och andra författningar,

— som utvisar att innehavaren med godkänt resultat avslutat en postgymnasial utbildning om minst tre år eller på deltid under motsvarande längre tid vid ett universitet eller en högre läroanstalt eller annan institution på motsvarande nivå, och där så är lämpligt, att han med godkänt resultat avslutat den utbildning som krävs utöver den postgymnasiala utbildningen,

— som utvisar att innehavaren har de yrkesmässiga kvalifikationer som krävs för att utöva ett reglerat yrke i denna medlemsstat,

förutsatt att den utbildning som intygas i utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis huvudsakligen ägt rum i gemenskapen, eller att innehavaren har tre års yrkeserfarenhet enligt intyg från den medlemsstat som erkände ett tredje lands utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis.

Det följande skall betraktas på samma sätt som ett examensbevis i enlighet med det första styckets innebörd: varje bevis eller annat bevismaterial som utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat, om det utfärdats efter en med godkänt resultat genomförd utbildning i gemenskapen och är erkänt av en behörig myndighet i denna medlemsstat såsom likvärdigt, och om det ger samma rättigheter när det gäller att utöva ett reglerat yrke i denna medlemsstat."

7 I artikel 3 i direktiv 89/48 föreskrivs följande:

"När det i en värdmedlemsstat krävs ett examensbevis för att utöva ett reglerat yrke, får den behöriga myndigheten inte under hänvisning till otillräckliga kvalifikationer vägra att ge en medborgare i en medlemsstat tillstånd att utöva detta yrke på samma villkor som gäller för dess egna medborgare

a) om den sökande innehar det examensbevis som krävs i en annan medlemsstat för att påbörja eller utöva yrket i fråga i landet, och detta examensbevis erhållits i en medlemsstat, eller

b) om den sökande har utövat yrket i fråga på heltid under två år under de närmast föregående tio åren i en medlemsstat som inte reglerar detta yrke enligt innebörden i artikel 1 c och det första stycket i artikel 1 d och har intyg om en eller flera kvalifikationer

— som har utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat och som är utformat i enlighet med denna stats lagar och andra författningar,

— som visar att innehavaren med godkänt resultat slutfört en postgymnasial utbildning av minst tre års omfattning eller på deltid under motsvarande längre tid vid ett universitet eller en högskola eller annan institution på liknande nivå i en medlemsstat, och i tillämpliga fall, att han med godkänt resultat avslutat den utbildning som krävs utöver den postgymnasiala utbildningen, och

— som har förberett innehavaren för utövandet av hans yrke.

Det följande skall behandlas på samma sätt som det bevis på formella kvalifikationsbevis som åsyftas i det första stycket: alla formella kvalifikationsbevis eller samtliga sådana kvalifikationsbevis som utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat, om de utfärdats efter en med godkänt resultat avslutad utbildning inom gemenskapen och erkänns som likvärdig av denna medlemsstat, förutsatt att de andra medlemsstaterna och kommissionen har underrättats om detta."

8 Enligt artikel 4 i direktiv 89/48 får värdmedlemsstaten, trots föreskrifterna i artikel 3 i det direktivet, kräva att sökanden visar att han har en viss

yrkeserfarenhet, att han slutför en anpassningstid som inte överstiger tre år eller genomgår ett lämplighetsprov. I artikeln fastställs vissa bestämmelser och villkor som tillämpas på åtgärder som denna medlemsstat kan vidta för att kompensera brister i den utbildning som sökanden åberopar (nedan kallade kompenserande åtgärder).

9 Enligt artikel 8.1 i nämnda direktiv gäller följande:

"Som bevis på att de i artiklarna 3 och 4 nämnda villkoren uppfylls skall värdmedlemsstaten godta de examensbevis och dokument som utfärdats av de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna och som den berörda personen skall framlägga som stöd för sin ansökan om att få utöva yrket i fråga."

Direktiv 92/51

10 Den kompletterande ordningen för erkännande av yrkesutbildningar, som infördes genom direktiv 92/51, omfattar de utbildningsnivåer som inte täcks av den generella ordning som infördes genom direktiv 89/48, vars tillämpning är begränsad till högre utbildningar.

11 I artikel 1 i direktiv 92/51 föreskrivs följande:

"I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

a) Examensbevis: bevis eller samling bevis på utbildning

— som har utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat utsedd enligt den statens lagar och andra för fattningar,

— som utvisar att innehavaren har med godkänt resultat avslutat

i) antingen en postgymnasial utbildning som är av annat slag än den som avses i artikel 1 a andra strecksatsen i direktiv 89/48/EEG, som omfattar studier på heltid under minst ett år eller på deltid under motsvarande längre tid och som i allmänhet har såsom ett inträdeskrav att eleven skall ha med godkänt resultat avslutat sådan gymnasial utbildning som fordras för inträde till universitet eller annan högre läroanstalt jämte den yrkespraktik som i vissa fall fordras utöver denna postgymnasiala utbildning, eller

ii) någon av de utbildningslinjer som förtecknats i bilaga C,

och

— som utvisar att innehavaren har de yrkesmässiga kvalifikationer som krävs för att utöva ett reglerat yrke i denna medlemsstat,

förutsatt att den utbildning som intygas i utbildningsbeviset huvudsakligen ägt rum i gemenskapen, eller utanför gemenskapen vid undervisningsanstalter som meddelar undervisning och anordnar praktik i enlighet med en medlemsstats lagar och andra författningar eller att innehavaren har tre års yrkeserfarenhet enligt intyg från en medlemsstat som erkänt ett tredje lands utbildningsbevis.

Det följande skall betraktas på samma sätt som ett examensbevis i enlighet med första styckets innebörd: varje bevis eller samling bevis på ut bildning som har utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat, om beviset eller samlingen bevis har utfärdats efter en med godkänt resultat genomförd utbildning i gemenskapen och har erkänts av en behörig myndighet i denna medlemsstat såsom avseende utbildning på likvärdig nivå och om det där ger samma rättigheter att utöva ett reglerat yrke.

...

g) Reglerad utbildning: utbildning som

— särskilt utformats för visst yrke,

och

— omfattar en eller flera kurser som vid behov kompletteras genom praktik eller yrkeserfarenhet som har den utformning och den nivå som

medlemsstatens lagar och andra författningar bestämmer eller som övervakas eller godkänts av den för ändamålet utsedda myndigheten.

..."

12 I artikel 3 i nämnda direktiv föreskrivs följande:

"När det i en värdmedlemsstat för att påbörja eller utöva ett reglerat yrke krävs ett sådant examensbevis som anges i detta direktiv eller i direktiv 89/48/EEG får den behöriga myndigheten inte under hänvisning till otillräckliga kvalifikationer vägra att ge en medborgare i en medlemsstat tillstånd att påbörja eller utöva yrket på samma villkor som de som gäller för dess egna medborgare,

a) om den sökande innehar det examensbevis, som avses i detta direktiv eller i direktiv 89/48/EEG och som krävs i en annan medlemsstat för att påbörja eller utöva yrket i fråga i landet och detta examensbevis erhållits i en medlemsstat, eller

...

Trots bestemmelserna i första stycket i denna artikel behöver värdmedlemsstaten inte tillämpa denna artikel i fråga om ett reglerat yrke som i landet får utövas

endast av den som innehar examensbevis som avses i direktiv 89/48/EEG vars utfärdande bl.a. förut sätter mer än fyra års postgymnasiala studier."

13 Enligt artikel 4 i direktiv 92/51 får värdmedlemsstaten, trots föreskrifterna i artikel 3 i det direktivet, kräva att sökanden visar att han har en viss yrkeserfarenhet, att han slutför en anpassningstid som inte överstiger tre år eller genomgår ett lämplighetsprov. I artikeln fastställs vissa bestämmelser och villkor som tillämpas på de kompenserande åtgärder som kan krävas. När den utbildning som sökanden med stöd av artikel 3 a i nämnda direktiv åberopar är minst ett år kortare än den utbildning som krävs i värdmedlemsstaten gäller enligt artikel 4.1 a första strecksatsen att yrkeserfarenheten inte får vara mer än "dubbelt så lång som den utbildning som fattas, när denna gäller postgymnasiala studier och/eller en tid av praktisk utbildning som utförts under övervakning av en yrkeskunnig person och som avslutats med en examen".

14 Enligt artikel 12.1 i direktiv 92/51 gäller följande:

"Som bevisning på att de i artik[larna] 3–9 nämnda villkoren är uppfyllda skall värdmedlemsstaten godta de handlingar som utfärdats av de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna och som den berörda personen är skyldig att framlägga som stöd för sin ansökan om att få utöva yrket i fråga."

Den nationella lagstiftningen

15 I Tyskland är det delstaterna som har den huvudsakliga behörigheten att lagstifta om lärarutbildning och läraryrket. Enligt den hänskjutande domstolen är följande i delstaten Baden-Württemberg tillämpliga bestämmelser relevanta för prövningen av målet vid den nationella domstolen.

16 Bestämmelserna om erkännande av behörighet för utövandet av läraryrket återfinns i Verordnung des Kultusministeriums zur Umsetzung der Richtlinie 89/48/EWG ... für Lehrerberufe (ecklesiastik- och utbildningsministeriets föreskrifter för läraryrket) av den 15 augusti 1996 (GBl., s. 564) (nedan kallad EU-EWR-LehrerVO). Dessa föreskrifter infördes med stöd av 28 a § första stycket i Landesbeamtengesetz (regional lag om föreskrifter för offentlig tjänst), i dess lydelse av den 19 mars 1996 (GBl., s. 286) (nedan kallad LBG). I denna paragraf föreskrivs följande:

"28 a § — Behörighet för läraryrket enligt gemenskapsrättsliga bestämmelser

1) Behörighet för läraryrket kan också uppnås med stöd av

1. direktiv 89/48/EEG ... , eller med stöd av

2. direktiv 92/51/EEG ...

Ministerierna får efter godkännande av inrikesministeriet och finansministeriet meddela föreskrifter på detta område inom ramen sina respektive behörigheter."

17 1 § i EU-EWR-LehrerVO har följande avfattning:

"1 § — Erkännande

1) Behörighet att utöva läraryrket som med stöd av ett sådant examensbevis som avses i direktiv 89/48/EEG ... uppnåtts eller erkänts i en av unionens medlemsstater eller i en annan stat som anslutit sig till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, skall efter ansökan erkännas såsom behörig att utöva läraryrket i allmänna skolor i delstaten Baden-Württemberg om

1. sökanden är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen eller i en annan stat som anslutit sig till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

2. behörigheten omfattar minst två av de ämnen som föreskrivs för den lärartjänst som är i fråga i delstaten Baden-Württemberg,

3. sökanden besitter de skriftliga eller muntliga kunskaper i tyska språket som krävs för att undervisa i delstaten Baden-Württemberg,

4. den utbildning som krävs för sökandens examensbevis enligt artikel 3 första meningen punkt a i direktiv 89/48/EEG inte har betydande vetenskapliga, didaktiska, pedagogiska eller praktiska brister i jämförelse med utbildningen i delstaten Baden-Württemberg, och

5. den utbildning som krävs för ett utbildningsbevis i den mening som avses i artikel 3 första stycket a i direktiv 89/48/EEG får vara högst ett år kortare än den utbildning som föreskrivs för den undervisning som är i fråga i delstaten Baden-Württemberg.

2) Om innehållet i utbildningen inte motsvarar kraven i första stycket punkt 4 kan sökanden åläggas att efter eget val antingen fullgöra en anpassningstid eller genomgå ett lämplighetsprov.

3) Om utbildningstiden inte uppfyller kraven i första stycket punkt 5 kan sökanden åläggas att bevisa sin arbetslivserfarenhet.

4) Sökanden kan endast med stöd av andra stycket åläggas att vidta en åtgärd och endast med stöd av tredje stycket åläggas att framlägga bevis. Föreligger brister såväl i fråga om innehållet (första stycket punkt 4) som i fråga om utbildningens längd (första stycket punkt 5) kan åtgärdande av bristen avseende innehållet endast krävas med stöd av andra stycket."

18 I 5 § i EU-EWR-LehrerVO föreskrivs följande:

"5 § — Beslut

1) Beslut avseende ansökan skall meddelas sökanden senast fyra månader efter att samtliga handlingar i ärendet inkommit. Vid begäran om komplettering förlängs den fastställda perioden så att komplettering kan ske. Beslutet skall innehålla en motivering och en överklagandehänvisning.

2) Sökandens yrkesverksamhet och utbildning skall klassificeras i beslutet i förhållande till läraryrke som utövas i skolor i delstaten Baden-Württemberg. Beslutet skall dessutom i förekommande fall innehålla följande uppgifter:

1. [E]n fastställelse av att sökandens utbildning är högst ett år kortare än den utbildning som föreskrivs för utövandet av läraryrket i delstaten Baden-Württemberg,

2. en fastställelse av de betydande brister avseende de behörighetsgivande ämnesområden som skall styrkas eller avseende yrkesmässiga områden som inte täcks, jämte en sammanställning av bristerna,

3. en angivelse av

   a) längden på en eventuell anpassningstid och dess innehåll, samt

   b) de ämnen som omfattats av ett eventuellt lämplighetsprov."

19 6 § i EU-EWR-LehrerVO har följande avfattning:

"6 § — Erkännande

1) Visar prövningen att brister inte föreligger, eller att anpassningstiden eller lämplighetsprovet har utfallit till sökandes fördel, eller att den arbetslivserfarenhet

som erfordras för att kompensera bristen avseende utbildningstidens längd är uppfylld, och styrks erforderliga kunskaper i tyska språket i enlighet med 2 §, skall behörigheten att utöva läraryrket erkännas. Sökanden skall från ecklesiastik- och utbildningsministeriet erhålla ett bevis avseende dessa fastställanden.

2) I beslutet om erkännande skall anges att erkännandet inte innebär en rätt till anställning."

Tvisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

20 Ingeborg Beuttenmüller är född år 1958 och sökande i målet vid den nationella domstolen. Efter att ha erhållit sitt examensbevis för avslutad gymnasieutbildning studerade hon vid pedagogiska fakulteten vid Wiens ärkebiskopsstift (Österrike). Efter fyra terminers studier huvudsakligen avseende undervisning i främmande språk och konstnärlig undervisning, erhöll hon den 6 juni 1978 ett examensbevis som grundskollärare.

21 Från år 1978 till år 1988 utövade Ingeborg Beuttenmüller läraryrket i Österrike. Hon var föräldraledig från den 1 februari 1981 som en åtgärd för mödraskydd.

22 Ingeborg Beuttenmüller utövar sedan år 1991 läraryrket i delstaten Baden-Württemberg. Från början arbetade hon vid en skola för utvandrade ungdomar inom ramen för ett kyrkligt nätverk. Hon är sedan den 6 december 1993 anställd av delstaten Baden-Württemberg och utövar läraryrket i delstatens allmänna skolor.

23 Ingeborg Beuttenmüller hade till och med den 30 juli 1996 lönegrad Vb enligt den skala som fastställts genom Bundesangestelltentarifvertrag (federalt kollektivavtal för offentliganställda) (nedan kallat BAT), i enlighet med Richtlinie des Finanzministeriums Baden-Württemberg über die Eingruppierung der im Angestelltenverhältnis beschäftigten Lehrkräfte des Landes (finansministeriets i delstaten Baden-Württemberg föreskrift om indelning av lärare som är anställda av delstaten). Från och med detta datum erhöll hon den högre lönegraden IVb enligt BAT.

24 Ingeborg Beuttenmüller ansökte i skrivelse av den 16 mars 1998 om att Oberschulamt Stuttgart dels skulle jämställa det examensbevis som lärare som hon erhållit i Österrike med examensbevis som utfärdas i delstaten Baden-Württemberg, dels befordra henne till lönegrad III i BAT.

25 Oberschulamt Stuttgart avslog Ingeborg Beuttenmüllers ansökan genom beslut av den 26 augusti 1999. Den avslog likaså den 21 november 2000 hennes begäran om omprövning av detta beslut.

26 Ingeborg Beuttenmüller överklagade den 20 december 2000 överklagade till Verwaltungsgericht Stuttgart, varvid hon yrkade att denna skulle

— I första hand ”ogiltigförklara Oberschulamt Stuttgarts beslut av den 26 augusti 1999, i form av Oberschulamt Stuttgarts beslut av den 21 november 2000 avseende begäran om omprövning, och förplikta svaranden att likställa den behörighet som hon erhållit i Österrike efter två års utbildning där, med behörigheten för lärare i grund- och gymnasieskolan i delstaten Baden-Württemberg,”

— i andra hand "ogiltigförklara Oberschulamt Stuttgarts beslut av den 26 augusti 1999, i form av Oberschulamt Stuttgarts beslut av den 21 november 2000 avseende begäran om omprövning, och fastställa att svarande[n] skall vidta vederbörliga jämställande åtgärder (bland annat anpassningstid och lämplighetsprov) som medför att sökanden uppfyller kraven för ... jämställande av utbildning."

27 I beslutet om hänskjutande fann Verwaltungsgerichtshof Stuttgart att avslaget på Ingeborg Beuttenmüllers ansökan var förenligt med tillämpliga nationella bestämmelser. Ansökan uppfyllde nämligen inte det enligt EU-EWR-LehrerVO obligatoriska kravet att sökanden måste ha en postgymnasial utbildning om minst tre år. Det var inte ens nödvändigt att pröva huruvida den pedagogiska fakulteten vid Wiens ärkebiskopsstift kunde anses utgöra en högre läroanstalt eller åtminstone en annan institution på motsvarande nivå i den mening som avses i artikel 1 a andra strecksatsen i direktiv 89/48.

28 Verwaltungsgericht Stuttgart fann emellertid också att ett erkännande eller likställande av Ingeborg Beuttenmüllers österrikiska kvalifikationer kunde ske direkt med stöd av de båda direktiven 89/48 och 92/51. Den fann sig därvid stå inför flera problem avseende tolkningen av relevanta bestämmelser i dessa direktiv.

29 Verwaltungsgericht Stuttgart fann i fråga om direktiv 89/48 att bestämmelsen i artikel 1 a andra stycket om motsvarighet eventuellt skulle kunna tillämpas på den endast tvååriga utbildning som Ingeborg Beuttenmüller genomgått i Österrike. Enligt ett meddelande från det österrikiska federala utbildnings- och kulturministeriet av den 10 augusti 1998, som sökanden bifogat akten i det administrativa förfarandet, förlängdes lärarutbildningen vid de pedagogiska fakulteterna i Österrike från och med den 1 september 1985 från fyra till sex studieterminer.

De som fullgjort den "gamla" utbildningen om fyra terminer tillerkändes samma rätt att påbörja eller utöva yrket, som de som började gälla för dem som kom att fullgöra den "nya" utbildningen om sex terminer. Enligt detta meddelande "synes villkoren för att tillämpa bestämmelsen om motsvarighet i direktiv [89/48] alltså vara uppfyllda i fråga om utbildningen på fyra terminer".

30 Verwaltungsgericht Stuttgart återgav emellertid också följande passus i ett meddelande från Europeiska gemenskapernas kommission av den 4 november 1998, vilket bilagts handlingarna i Ingeborg Beuttenmüllers akt:

"Om en utbildning ersätts med postgymnasiala studier som är längre än tre år skall bestämmelserna i direktiv 89/48/EEG tillämpas på innehavaren av det 'gamla' examensbeviset om det i de nationella bestämmelserna uttryckligen erkänns att utbildningen skall anses motsvara den utbildning som godkänns genom det 'nya' examensbeviset och i den mån som de ger samma rätt att påbörja yrket."

31 Verwaltungsgericht Stuttgart fann att det var emellertid tveksamt huruvida bestämmelsen om motsvarighet är tillämplig i Ingeborg Beuttenmüllers fall. Den påpekade för det första att hon fullgjorde hela sin utbildning i Österrike. Enligt Verwaltungsgericht Stuttgart synes artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48 avse en utbildning som fullgjorts i en medlemsstat och som i en annan medlemsstat erkänts som likställd, i förevarande fall i Republiken Österrike.

32 Den hänskjutande domstolen bedömde för det andra att meddelandet från det österrikiska federala utbildnings- och kulturministeriet av den 10 augusti 1998 inte innebär någon förpliktelse. Påståendet att personer som har fullgjort den "gamla" utbildningen har samma rättigheter att utöva läraryrket i Österrike som de personer som har fullföljt den "nya" utbildningen kullkastas av innehållet i den

skrivelse från Stadtschulrat Wien som tillställdes sökanden den 8 april 1999. Det följer enligt nämnda domstol av denna skrivelse att de två utbildningarna visserligen skall tillerkännas samma status vid en tjänstetillsättning, men att det bara är den utbildning om sex terminer, som är avsedd för undervisning i österrikiska grund- och gymnasieskolor, som ger rätt till lönegrad L2 a2 enligt den tillämpliga löneskalan. De lärare som endast åberopar en utbildning om fyra terminer skall för att befordras till denna lönegrad fullgöra en utbildning och genomgå kompletterande prov för vissa ämnesområden inom den akademiska utbildningen i pedagogik.

33 Verwaltungsgericht Stuttgart slog i fråga om direktiv 92/51 fast att detta ännu inte vid tidpunkten för beslutet om hänskjutande hade införlivats med den nationella rättsordningen. Den frågade sig därför huruvida det var möjligt att tillämpa bestämmelserna i detta direktiv direkt. Den frågade sig också om anpassningsperioden kunde beaktas vid bedömningen av om den totala postgymnasiala utbildningsperiod som krävdes för tillträde till läraryrket i delstaten Baden-Württemberg översteg fyra år. I så fall skulle artikel 3 sista stycket i direktiv 92/51 kunna hindra en tillämpning av de bestämmelser som föreskrivs i nämnda artikel.

34 Mot bakgrund av samtliga dessa överväganden beslutade Verwaltungsgericht Stuttgart att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Är artikel 3 jämförd med artikel 4 i rådets direktiv 89/48/EEG ... direkt tillämplig på så sätt att en unionsmedborgare, i en situation där införlivandet med nationell rätt inte har skett i enlighet med direktivet, direkt kan åberopa bestämmelserna i direktivet?

2) Är artikel 3 jämförd med artikel 4 i rådets direktiv 92/51/EEG ... direkt tillämplig på så sätt att en unionsmedborgare, i en situation där det inte

utfärdats genomförandebestämmelser inom den föreskrivna fristen, kan göra gällande bestämmelserna i detta direktiv gentemot alla nationella bestämmelser som inte är förenliga med direktivet?

Om fråga 1 och/eller fråga 2 besvaras jakande:

3) Utgör direktiv 89/48/EEG ... eller direktiv 92/51/EEG ... hinder för en nationell lagstiftning (i förevarande fall EU-EWR-LehrerVO genom vilken direktiv 89/48/EEG ... genomförs med avseende på läraryrket), enligt vilken erkännandet av en lärarexamen som förvärvats eller erkänts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen

a) undantagslöst görs beroende av att vederbörande har en minst treårig högskoleutbildning,

b) kräver att behörighetsbeviset i fråga avser minst två ämnen som i Baden-Württemberg föreskrivs för utövandet av läraryrket i fråga?

Om den första frågan besvaras jakande:

4) Skall artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48/EEG tolkas på så sätt att den lärarexamen för grundskolan som förvärvats efter den tidigare tvååriga utbildningen i Österrike skall jämställas med ett examensbevis, i den mening som avses i artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48/EEG, om den behöriga

myndigheten i Österrike intygar att den examen som förvärvats efter den tvååriga utbildningen med avseende på tillämpningen av artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48/EEG erkänns som motsvarande det examensbevis som i dag erhålls efter tre års studier och som i Österrike ger innehavaren samma rättigheter att påbörja eller utöva yrket som grundskollärare?

Om den andra frågan besvaras jakande:

5) Skall artikel 3 [sista stycket] i direktiv 92/51/EEG med avseende på erkännande av lärarexamen tolkas på så sätt att den där angivna förutsättningen 'mer än fyra års postgymnasiala studier' enbart avser den föreskrivna utbildningen vid högskola (högskolestudier), eller skall till de 'mer än fyra års postgymnasiala studier' ven räknas den praktikperiod (Lehramtsreferendariat) som skall genomföras efter studietiden?

6) Om artikel 3 i direktiv 92/51/EEG skall tillämpas på den examen som förvärvats efter enbart två års utbildning (vid högskola) i Österrike:

Medför artikel 3 första stycket a i direktiv 92/51/EEG, i en situation där direktiv 92/51/EEG inte har genomförts inom den i artikel 17 i direktivet föreskrivna fristen, en rätt att få den i en medlemsstat förvärvade lärarexamen jämställd med motsvarande behörighetsbevis i värdmedlemsstaten, utan att denna — om förutsättningarna för detta föreligger — först kan kräva kompensationsåtgärder enligt artikel 4 i direktiv 92/51/EEG?"

Prövning av tolkningsfrågorna

35 Den hänskjutande domstolen har ställt sina tolkningsfrågor för att få klarhet i huruvida en unionsmedborgare som i sin ursprungsmedlemsstat har erhållit behörighet att utöva läraryrket på grundval av en tvåårig utbildning direkt kan åberopa bestämmelserna i direktiv 89/48 eller i direktiv 92/51 för att den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten skall tillerkänna denna person rätten att utöva läraryrket i skolor i denna medlemsstat på samma villkor som de som gäller för medborgare i denna stat.

36 Det skall inledningsvis erinras om att avskaffandet av hinder för den fria rörligheten för personer och tjänster inom gemenskapen, i likhet med vad som framgår bland annat av första skälet i direktiv 89/48 respektive direktiv 92/51, utgör huvudsyftet med dessa direktiv. I dessa skäl betonas bland annat att den fria rörligheten för personer och tjänster innebär en rätt för medlemsstaternas medborgare att utöva ett yrke såsom egenföretagare eller anställd i en annan medlemsstat än den där de har tillägnat sig sin yrkeskvalifikation. Av tredje och fjärde skälen i direktiv 89/48 framgår också att införandet av en generell ordning för erkännande av examensbevis är avsett att underlätta för gemenskapsmedborgarna att utöva all sådan yrkesverksamhet som i värdmedlemsstaten omfattas av krav på viss utbildning. Artonde skälet i direktiv 95/51 innehåller för övrigt en bekräftelse på att den generella ordning för erkännande av examensbevis som införts genom detta direktiv i likhet med den första generella ordning som infördes genom direktiv 89/48, är avsedd att undanröja hindren för utövandet av reglerade yrken.

37 För att fastställa om villkoren för direkt tillämpning av relevanta bestämmelser i direktiv 89/48 är tillämpliga vid de omständigheter som råder i målet vid den nationella domstolen skall inledningsvis den fjärde tolkningsfrågan avseende tolkningen av artikel 1 a andra stycket i detta direktiv prövas. Som framgår av rubriken föreskrivs nämligen i direktivet en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre

års studier, medan sökanden i målet vid den nationella domstolen i förevarande fall har genomgått en endast tvåårig utbildning i Österrike. För det fall den fjärde frågan besvaras nekande kan den berörda personen följaktligen inte åberopa de rättigheter som ges i nämnda direktiv.

Den fjärde frågan

38 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fjärde fråga för att få klarhet i huruvida artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48 skall tolkas så, att den kvalifikation att utöva läraryrket som tidigare kunde uppnås i Österrike genom en tvåårig utbildning, skall motsvara ett examensbevis i en mening som avses i första stycket i samma bestämmelse, när de behöriga myndigheterna i denna medlemsstat intygar att examensbeviset som erhållits efter en tvåårig utbildning skall anses motsvara det examensbevis som numera utfärdas efter tre års studier och som i nämnda medlemsstat ger samma rättigheter att påbörja eller utöva läraryrket.

39 Enligt Ingeborg Beuttenmüller, den österrikiska regeringen och kommissionen skall denna fråga besvaras jakande. Delstaten Baden Württemberg synes däremot hävda att en tvåårig utbildning som tillhandahålls av en österrikisk pedagogisk fakultet inte kan omfattas av den bestämmelse om jämställande som föreskrivs i artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48. Delstaten Baden-Württemberg anser under alla förhållanden att denna bestämmelse inte är tillämplig i målet vid den nationella domstolen. Ingeborg Beuttenmüller och den österrikiska regeringen är av motsatt uppfattning. Kommissionen har gjort gällande att det ankommer på den nationella domstolen av avgöra huruvida villkoren som uppställs i detta direktiv för att jämställa examensbevis är uppfyllda i målet vid den nationella domstolen.

40 Domstolen erinrar i detta avseende om att begreppet examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48 definieras i artikel 1 a i detsamma. Denna artikel innehåller två stycken. I det första stycket anges de krav som ett utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis skall uppfylla för att anses motsvara denna definition av examensbevis. Bland dessa krav skall särskilt kravet på minimilängden av den postgymnasiala utbildning som bekräftats genom ett sådant examensbevis framhållas. Enligt andra stycket i nämnda bestämmelse skall utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis som inte uppfyller kraven i första stycket ändock jämställas med ett examensbevis i den mening som avses i det stycket, förutsatt att vissa villkor är uppfyllda. Det skall ha utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat och det skall utgöra intyg på en utbildning som har fullgjorts inom gemenskapen. En sådan utbildning skall vidare ha erkänts av denna behöriga myndighet som likvärdig, och nämnda utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis skall i denna medlemsstat ge samma rätt att påbörja eller utöva ett reglerat yrke.

41 Det skall konstateras att de i föregående punkt nämnda villkoren uppfylls av ett sådant examensbevis som det som utfärdats i Österrike som intyg på en tvåårig utbildning som i sin helhet fullgjorts i denna medlemsstat. Den behöriga myndigheten har nämligen intygat att detta examensbevis motsvarar ett numera utfärdat examensbevis för treåriga studier, och det ger i denna medlemsstat samma rättigheter att påbörja eller utöva läraryrket. Uttrycket "genomförd utbildning i gemenskapen" omfattar nämligen såväl utbildning som i sin helhet har genomförts i den medlemsstat som har utfärdat det ifrågavarande utbildnings- eller examensbeviset, som den utbildning som delvis har genomförts i en annan medlemsstat.

42 Denna tolkning av artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48 följer direkt av ordalydelsen i denna bestämmelse, och den stöds dessutom av "Lägesrapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av den generella ordningen för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning, avfattad i enlighet med artikel 13 i direktiv 89/48/EEG (KOM(96) 46 slutlig)" som framlades av kommissionen den 15 februari 1996. Enligt punkt III v i denna rapport infördes artikel 1 a andra stycket i nämnda direktiv av hänsyn till personer som inte har genomfört treåriga högre studier, men som har en behörighet som ger dem samma yrkesmässiga rättigheter som om de hade

genomfört sådana studier. Av samma punkt III vi framgår att sådana situationer förekommer i många medlemsstater. Vidare framgår där att denna bestämmelse även är tillämplig när en utbildningsperiod som inte omfattas av nämnda artikel 1 a första stycket ersätts med en utbildningsperiod som leder till erhållandet av ett examensbevis i den mening som avses i detta stycke, under förutsättning att den nationella lagstiftningen innehåller ett uttryckligt erkännande av att den gamla utbildningen låg på en nivå som motsvarar den nivå som gäller för den nya utbildningen, och att den ger innehavare av gamla examensbevis samma rätt att påbörja eller utöva det ifrågavarande yrket, som den som gäller för innehavare av det nya examensbeviset.

43 När det gäller den tveksamhet som den nationella domstolen och delstaten Baden-Württemberg under förevarande förfarande har framfört med avseende på prövningen av det sista villkor som nämns i artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48, är det inte EG-domstolens sak att inom ramen för ett mål om förhandsavgörande avgöra den frågan. Det ankommer på den nationella domstolen att med beaktande av den bevisning som sökanden framlagt i enlighet med artikel 8.1 i samma direktiv, samt med beaktande av de nationella bestämmelser som är tillämpliga vid bedömningen av sådana omständigheter, avgöra om nämnda villkor skall anses vara uppfyllt i målet vid den nationella domstolen.

44 Domstolen klargör dock att detta villkor, i enlighet med vad den österrikiska regeringen på goda grunder har hävdat, avser rätten att utöva ett reglerat yrke och inte lönen eller de övriga arbetsvillkor som tillämpas i den medlemsstat där en gammal utbildning har likställts med en ny. Syftet med hänvisningen i artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48 till "samma rättigheter ... att utöva" ett reglerat yrke är nämligen att särskilt beakta situationen för personer som behåller rätten att utöva yrket i fråga även om det utbildnings- eller examensbevis som de innehar inte längre ger tillträde till nämnda yrke i den medlemsstat som har utfärdat eller erkänt nämnda bevis. Denna tolkning överensstämmer med syftet att skydda förvärvade rättigheter som ligger till grund för artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48. De bekräftas också av att konjunktionen eller * används i denna bestämmelse, vilket innebär en åtskillnad mellan å ena sidan "påbörjandet av ett reglerat yrke" och "utövandet av detsamma" å andra sidan. [*Den svenska översättningen av bestämmelsen har följande lydelse: "... och om det ger samma rättigheter när det gäller att utöva ett reglerat yrke i denna medlemsstat." Övers. anm.].

45 Den fjärde frågan skall alltså besvaras på så sätt att artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48 skall tolkas så, att den behörighet för läraryrket som tidigare erhölls efter två års studier i Österrike, skall likställas med ett examensbevis i den mening som avses i första stycket i samma bestämmelse, när de behöriga myndigheterna i denna medlemsstat intygar att examensbeviset som erhållits efter en tvåårig utbildning anses motsvara det examensbevis som numera utfärdas efter tre års studier, och som i nämnda medlemsstat ger samma rätt att påbörja eller utöva läraryrket. Det ankommer på den nationella domstolen att med hänsyn till den bevisning som sökanden lägger fram med stöd av artikel 8.1 i nämnda direktiv och de nationella bestämmelser som är tillämpliga vid bedömningen av denna bevisning, fastställa om det sista villkoret som räknas upp i nämnda artikel 1 a andra stycket skall anses vara uppfyllt i målet vid den nationella domstolen. Detta villkor rör rätten att utöva ett reglerat yrke och inte lönen och övriga arbetsvillkor som är tillämpliga i den medlemsstat som erkänner en gammal utbildning såsom likvärdig med en ny utbildning.

Den första och den tredje frågan

46 Den hänskjutande domstolen har ställt sin första och sin tredje fråga, vilka här skall prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 3 jämförd med artikel 4 i direktiv 89/48 kan åberopas av en unionsmedborgare mot nationella bestämmelser som inte överensstämmer med detta direktiv, och huruvida direktivet utgör ett hinder för sådana bestämmelser som de som ingår i EU-EWR-LehrerVO, vilka i fråga om läraryrket införlivar detta direktiv, i den mån dessa nationella bestämmelser i fråga om erkännande av kvalifikationer för läraryrket som erhållits eller erkänts i en annan medlemsstat, undantagslöst fordrar en högre utbildning på minst tre år och att den omfattar minst två av de ämnen som föreskrivs för läraryrket i värdmedlemsstaten.

47 Ingeborg Beuttenmüller anser liksom den österrikiska regeringen och kommissionen att EU-EWR-LehrerVO utgör ett felaktigt införlivande av direktiv 89/48, och de har hävdat att artikel 3 a i detta direktiv kan åberopas av en unionsmedborgare för att förhindra att de nationella bestämmelser som är oförenliga med detta direktiv tillämpas. Delstaten Baden-Württemberg har däremot gjort gällande att EU-EWR-LehrerVO uppfyller kraven i nämnda direktiv i alla avseenden och att bestämmelserna i detta direktiv därmed inte är direkt tillämpliga.

48 Domstolen erinrar om föreskriften i artikel 3 a i direktiv 89/48, som innebär att den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten inte får vägra en medborgare i en medlemsstat att påbörja ett reglerat yrke på grund av bristande kvalifikationer, eller att utöva yrket på samma villkor som dess egna medborgare, om sökanden innehar det examensbevis som föreskrivs i en annan medlemsstat för att påbörja eller utöva detta yrke på dess territorium och detta examensbevis har erhållits i en medlemsstat.

49 Som framgår av punkt 40 i förevarande dom omfattar begreppet examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48, där det bland annat förekommer i artikel 3 a, inte bara utbildnings-, examens- eller andra behörighetsbevis som uppfyller kraven i artikel 1 a första stycket i det direktivet, utan också behörighetsbevis som med stöd av andra stycket i denna bestämmelse anses motsvara dessa. I enlighet med artikel 3 a skall den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten därmed erkänna de yrkeskvalifikationer som ger rätt att påbörja ett reglerat yrke när sökanden innehar ett examensbevis som anses likvärdigt i den mening som avses i artikel 1 a andra stycket i detta direktiv, även om detta examensbevis utgör intyg på en utbildning som är kortare än tre år och/eller om motsvarande studier inte har genomförts vid en högre läroanstalt eller vid en anstalt på motsvarande nivå.

50 Härav följer att direktiv 89/48, i synnerhet artikel 3 a, utgör hinder för sådana nationella bestämmelser som föreskrivs i EU-EWR-LehrerVO, enligt vilka en lärare undantagslöst måste ha fullgjort en högre utbildning om åtminstone tre år för att dennes yrkesbehörighet skall erkännas.

51 Direktiv 89/48 utgör också hinder för nationella bestämmelser som innebär att ett erkännande av en yrkesbehörighet som uppnåtts i en annan medlemsstat villkoras av att denna utbildning har ett precist innehåll, vilket är fallet med de bestämmelser i EU-EWR-LehrerVO enligt vilka det krävs att den utbildning som sökanden åberopar omfattar två ämnen som föreskrivs för utövande av läraryrket i delstaten Baden-Württemberg.

52 Kommissionen har nämligen på goda grunder påpekat att den ordning för ömsesidigt erkännande av examensbevis som införts genom direktiv 89/48 inte innebär att examensbevis som utfärdats av andra medlemsstater skall utgöra bevis för en utbildning som liknar eller är jämförbar med den utbildning som föreskrivs i värdmedlemsstaten. Det är enligt denna ordning inte med beaktande av värdet av den utbildning som examensbeviset utvisar som detta bevis erkänns, utan i stället på grund av att beviset ger rätt till ett reglerat yrke i den medlemsstat där det har utfärdats eller erkänts. Skillnader i organisationen av en i en annan medlemsstat genomförd lärarutbildning eller innehållet i denna, i förhållande till den lärarutbildning som tillhandahålls i värdmedlemsstaten, är alltså inte ett tillräckligt skäl för att vägra erkännande av den berörda yrkesbehörigheten. Om dessa skillnader är väsentliga kan de dessutom i enlighet med artikel 4 i nämnda direktiv motivera att en värdmedlemsstat ålägger sökanden att vidta någon av de kompenserande åtgärder som föreskrivs i denna bestämmelse.

53 Av målet vid den nationella domstolen framgår det att 1 § första stycket andra punkten i EU-EWR-LehrerVO villkorar erkännandet av en behörighet att utöva läraryrket med att den utbildning som fullgjorts i en annan medlemsstat åtminstone omfattar två av de ämnen som föreskrivs i värdmedlemsstaten, även om sökanden inte önskar undervisa i mer än ett av de ämnen som ingår i dennes utbildning. Detta villkor kan utestänga ett stort antal gemenskapsmedborgare från att påbörja läraryrket i den berörda värdmedlemsstaten, trots att de har erforderlig kvalifikation för att utöva detta yrke i sin ursprungsmedlemsstat. Villkoret innebär också ett krav på att den utbildning som fullgjorts i en annan medlemsstat än värdmedlemsstaten skall motsvara eller vara jämförbar med den utbildning som tillhandahålls i sistnämnda stat, vilket uppenbart strider mot ordningen för erkännande av examensbevis som införts genom direktiv 89/48, och mot den klara ordalydelsen i artikel 3 a i detta direktiv.

54 Enligt domstolens rättspraxis skall enskilda, i alla de fall då bestämmelserna i ett direktiv framstår som ovillkorliga och tillräckligt precisa till sitt innehåll, ha rätt att vid nationell domstol åberopa dessa bestämmelser mot medlemsstaten antingen när denna har avstått från att inom föreskriven tidsfrist införliva direktivet i den nationella rättsordningen, eller när införlivandet har skett felaktigt (se, bland annat, dom av den 22 juni 1989 i mål 103/88, Fratelli Costanzo, REG 1989, s. 1839, punkt 29, svensk specialutgåva, volym 10, s. 83, av den 10 september 2002 i mål C-141/00, Kügler, REG 2002, s. I-6833, punkt 51, och av den 20 maj 2003 i de förenade målen C-465/00, C-138/01 och C-139/01, Österreichischer Rundfunk m.fl., REG 2003, s. I-4989, punkt 98).

55 I det avseendet utgör artikel 3 a i direktiv 89/48 en bestämmelse vars innehåll är ovillkorligt och tillräckligt precist. Enskilda kan således åberopa denna bestämmelse vid den nationella domstolen för att förhindra att nationella bestämmelser som inte är förenliga med nämnda direktiv tillämpas.

56 När det gäller artikel 4 i direktiv 89/48 påpekar domstolen att Ingeborg Beuttenmüller i målet vid den nationella domstolen inte på något sätt har ålagts av den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten att vidta någon sådan kompenserande åtgärd som föreskrivs i den artikeln. Det saknas mot denna bakgrund skäl för domstolen att avgöra hur denna bestämmelse skall tolkas.

57 Mot bakgrund av det ovan anförda skall den första och den tredje frågan besvaras på så sätt att en medborgare i en medlemsstat kan åberopa artikel 3 a i direktiv 89/48 mot nationella bestämmelser som inte överensstämmer med detta direktiv. Direktivet utgör hinder för sådana bestämmelser enligt vilka det undantagslöst krävs att den utbildning som erhållits vid högre läroanstalt skall vara på minst tre år och omfatta minst två av de ämnen som föreskrivs för utövandet av läraryrket i värdmedlemsstaten, för att kvalifikationer för utövande av läraryrket som erhållits eller erkänts i en annan medlemsstat än i värdmedlemsstaten skall erkännas.

Den andra, den femte och den sjätte frågan

58 Den hänskjutande domstolen har ställt sin andra, sin femte och sin sjätte fråga, vilka skall prövas tillsammans och vilka avser tolkningen av artiklarna 3 och 4 i direktiv 92/51, för att få klarhet i huruvida en medborgare i en medlemsstat med stöd av artikel 3 a i nämnda direktiv kan få en sådan behörighet för utövande av läraryrket som den som uppnåtts i Österrike efter en tvåårig utbildning erkänd i värdmedlemsstaten trots att åtgärder för införlivande inte vidtagits inom den tidsfrist som föreskrivs i artikel 17.1 första stycket i detta direktiv, eller om denna möjlighet tvärtom antingen är utesluten på grund av att det undantag som föreskrivs i sista stycket i nämnda artikel 3 tillämpas, eller om möjligheten är villkorad av att sökanden redan i förväg vidtar någon av de kompenserande åtgärder som föreskrivs i artikel 4 i samma direktiv.

59 Domstolen erinrar om att enligt upplysningarna i beslutet om hänskjutande underlät delstaten Baden-Württemberg att införliva direktiv 92/51, vilket enligt artikel 17.1 första stycket detta direktiv skulle införlivas av medlemsstaterna före den 18 juni 1994. Av artikel 3 a i det direktivet, vars ändamål och innehåll motsvarar vad som föreskrivs i artikel 3 a i direktiv 89/48, följer för övrigt att den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten skall erkänna en behörighet att utöva läraryrket, som åberopas av en medborgare i en medlemsstat, som likvärdig när sökanden innehar ett sådant examensbevis, som uppfyller definitionen i direktiv 92/51 och direktiv 89/48, som föreskrivs i en medlemsstat för att påbörja eller utöva detta yrke inom den statens territorium. Som framgår av artikel 1 a i direktiv 92/51 utgör ett examensbevis enligt detta direktiv ett utbildningsbevis som bland annat skall visa att innehavaren har fullgjort postgymnasiala studier, vilka inte är desamma som de som föreskrivs i artikel 1 a andra strecksatsen i direktiv 89/48, på minst ett år.

60 En medborgare kan under dessa förutsättningar åberopa artikel 3 a i direktiv 92/51 för att i värdmedlemsstaten erhålla ett erkännande av en sådan behörighet

att utöva läraryrket som den som uppnåtts i Österrike efter en tvåårig utbildning. Det skall emellertid påpekas att för det fall en sådan yrkeskvalificering också uppfyller alla villkor som föreskrivs i artikel 1 a andra stycket i direktiv 89/48 för att motsvara ett examensbevis i den mening som avses i första stycket i samma bestämmelse, måste den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten godkänna erkännandet med tillämpning av artikel 3 a i sistnämnda direktiv, och inte med tillämpning av artikel 3 a i direktiv 92/51.

61 Delstaten Baden-Württemberg har emellertid hävdat att artikel 3 i direktiv 92/51 inte är tillämplig i målet vid den nationella domstolen på grund av undantaget i sista stycket i den artikeln. Enligt denna bestämmelse behöver värdmedlemsstaten inte tillämpa nämnda artikel när rätten att påbörja eller utöva ett reglerat yrke villkoras i det landet av att examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48 innehas. Ett av villkoren för ett sådant bevis är att det har utfärdats efter fullgjorda postgymnasiala studier om minst fyra år. Delstaten Baden-Württemberg har i det sammanhanget gjort gällande att utövandet av läraryrket i dess grund- och gymnasieskolor kräver minst tre års studier vid en högre läroanstalt för pedagogik och en förberedande praktik om åtminstone arton månader efter denna utbildning. Det är alltså fråga om en postgymnasial utbildning om mer än fyra år i den mening som aves i artikel 3 sista stycket i direktiv 92/51.

62 Denna tolkning kan inte godtas.

63 För det första kan, som generaladvokaten påpekade i punkt 87 i sitt förslag till avgörande, en medlemsstat som har underlåtit att uppfylla sin skyldighet att införliva bestämmelserna i ett direktiv med sin nationella rättsordning, inte tillämpa de begränsningar som följer av dessa bestämmelser på gemenskapsmed-

borgarna, lika litet som den kan kräva av dessa att de fullgör de skyldigheter som föreskrivs i detta direktiv. Delstaten Baden-Württemberg kan alltså inte åberopa undantaget i artikel 3 sista stycket i direktiv 92/51 mot en enskild person, eftersom den har underlåtit att införliva densamma.

64 Domstolen konstaterar för det andra att den tolkning av artikel 3 sista stycket i direktiv 92/51 som delstaten Baden-Württemberg har förordat i vilket fall som helst är felaktig. Det framgår nämligen av flera bestämmelser i samma direktiv, däribland artikel 1 g och artikel 4 a första stycket, att begreppet "postgymnasial utbildning" skiljer sig från "praktikanttjänstgöring", även om en yrkesutbildning kan bestå i postgymnasiala studier kompletterade med en praktikanttjänstgöring. Det finns inget som tyder på att denna åtskillnad inte beaktats i artikel 3 sista stycket i nämnda direktiv. När det för övrigt gäller en bestämmelse som avviker från den generella principen enligt detta direktiv, som innebär att värdmedlemsstaten inte får vägra att låta en medborgare i en medlemsstat som har den behörighet som föreskrivs i en annan medlemsstat än värdmedlemsstaten för tillträde till nämnda yrke påbörja läraryrket, måste denna tolkas strikt (se, analogt, domen i ovannämnda målet Kügler, punkt 28) Domstolen finner följaktligen att artikel 3 sista stycket i direktiv 92/51 endast avser längden på de postgymnasiala studierna och att praktikantperioden inte får tas med vid beräkningen av minimiperioden om fyra år som utgör ett av villkoren för tillämpningen av detta undantag.

65 När det gäller möjligheten att uppställa ett villkor för erkännandet av en yrkeskvalifikation som innebär att sökanden först måste vidta sådana kompenserande åtgärder som föreskrivs i artikel 4 i direktiv 92/51, följer det av punkt 63 i förevarande dom att enskilda inte kan åläggas att fullgöra skyldigheter som följer av bestämmelserna i ett direktiv när en medlemsstat har underlåtit att uppfylla sin skyldighet att införliva dessa bestämmelser med sin nationella rättsordning. Delstaten Baden-Württemberg kan alltså inte med stöd av en eventuell skyldighet för sökanden i målet vid den nationella domstolen att först vidta kompenserande åtgärder, vägra att erkänna att ett examensbevis som nämnda sökande har erhållit är likvärdigt.

66 Domstolen understryker också att den behöriga myndigheten i värdmedlemsstaten aldrig ålade Ingeborg Beuttenmüller att vidta någon av de kompenserande åtgärder som föreskrivs i artikel 4 i direktiv 92/51. Som redan har påpekats i punkt 56 i förevarande dom skall domstolen under dessa förhållanden inte i fråga om artikel 4 i direktiv 89/48 ta ställning till tolkningen av bestämmelsen om likvärdighet i direktiv 92/51.

67 Med beaktande av vad som anförts ovan skall den andra, den femte och den sjätte frågan besvaras så, att en medborgare i en medlemsstat kan få en sådana kvalifikation att utöva läraryrket som den som meddelats i Österrike efter en tvåårig utbildning erkänd med stöd av artikel 3 a i direktiv 92/51, när åtgärder för införlivande inte har vidtagits inom den tidsfrist som föreskrivs i artikel 17.1 första stycket i nämnda direktiv. Under sådana omständigheter som de som föreligger i målet vid den nationella domstolen kan denna möjlighet varken uteslutas på grund av att det undantag som föreskrivs i artikel 3 sista stycket i nämnda direktiv tillämpas, eller villkoras av att sökanden först skall genomgå sådana kompenserande åtgärder som föreskrivs i artikel 4 i samma direktiv.

Rättegångskostnader

68 De kostnader som har förorsakats den österrikiska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den hänskjutande domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar,

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 5 mars 2002 har ställts av Verwaltungsgericht Stuttgart — följande dom:

1) Artikel 1 a andra stycket i rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier skall tolkas så, att den behörighet för läraryrket som tidigare erhölls efter två års studier i Österrike, skall likställas med ett examensbevis i den mening som avses i första stycket i samma bestämmelse, när de behöriga myndigheterna i denna medlemsstat intygar att examensbeviset som erhållits efter en tvåårig utbildning anses vara likvärdigt med det examensbevis som numera utfärdas efter tre års studier, och som i nämnda medlemsstat ger samma rätt att påbörja eller utöva läraryrket. Det ankommer på den nationella domstolen att med hänsyn till den bevisning som sökanden lägger fram med stöd av artikel 8.1 i nämnda direktiv och de nationella bestämmelser som är tillämpliga vid bedömningen av denna bevisning, fastställa om det sista villkoret som räknas upp i nämnda artikel 1 a andra stycket skall anses vara uppfyllt i målet vid den nationella domstolen. Detta villkor rör rätten att utöva ett reglerat yrke och inte lönen och övriga arbetsvillkor som är tillämpliga i den medlemsstat som erkänner en gammal utbildning såsom likvärdig med en ny utbildning.

2) En medborgare i en medlemsstat kan åberopa artikel 3 a i direktiv 89/48 mot nationella bestämmelser som inte överensstämmer med detta direktiv. Direktivet utgör hinder för sådana bestämmelser enligt vilka det undantagslöst krävs att en utbildning som erhållits vid högre läroanstalt skall vara på minst tre år och omfatta minst två av de ämnen som föreskrivs för utövandet av läraryrket i värdmedlemsstaten, för att kvalifikationer för utövande av läraryrket som erhållits eller erkänts i en annan medlemsstat än i värdmedlemsstaten skall erkännas.

3) En medborgare i en medlemsstat kan få en sådan kvalifikation att utöva läraryrket som den som meddelats i Österrike efter en tvåårig utbildning erkänd med stöd av artikel 3 a i rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48, när åtgärder för införlivande inte har vidtagits inom den tidsfrist som föreskrivs i artikel 17.1 första stycket i nämnda direktiv. Under sådana omständigheter som de som föreligger i målet vid den nationella domstolen kan denna möjlighet varken uteslutas på grund av att det undantag som föreskrivs i artikel 3 sista stycket i nämnda direktiv tillämpas, eller villkoras av att sökanden först skall genomgå sådana kompenserande åtgärder som föreskrivs i artikel 4 i samma direktiv.

Jann Timmermans Rosas

La Pergola von Bahr

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 29 april 2004.

R. Grass V. Skouris

Justitiesekreterare Ordförande